

ИЖОБИЙ МУНОСАБАТНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ОРҚАЛИ БОЛАЛАРНИ КОМПЛЕКС РИВОЖЛАНТИРИШ ОМИЛЛАРИ

Зироат Бахадировна Азизова
Қўқон давлат педагогика институти

Аннотация: Илғор технологияларни кенг ўзлаштирилиши, иқтисодиётдаги ижобий ўзгаришлар, тадбиркорлик, кичик ва хусусий бизнесни ривожланиши, шунингдек, узлуксиз таълимни фан ва ишлаб чиқариш билан интеграциялашуви, ўқувчиларнинг қобилиятлари ва имкониятларига мувофиқ равишда таълимга табақалаштирилган ёндашувни жорий этилиши ҳамда таълим беришнинг илғор педагогик технологиялари ҳамда замонавий ўқув-услубий мажмуаларни яратилиши, таълим-тарбия жараёнини дидактик жиҳатдан тўлиқ таъминланиши таълим тизимини такомиллаштиришга асос бўлмоқда. Мақолада дарсга ижобий муносабатлар ривожлантириш орқали ўқувчиларни комплекс ривожлантириш омиллари таҳлил етилга

Калит сўзлар: илғор технологиялар, иқтисодиётдаги ижобий ўзгаришлар, тадбиркорлик, кичик ва хусусий бизнесни ривожланиши, интеграциялашув, табақалаштирилган ёндашув, илғор педагогик технологиялар

FACTORS OF COMPLEX DEVELOPMENT OF STUDENTS BY FORMING A POSITIVE ATTITUDE TO THE LESSON

Ziroat Bakhadirovna Azizova
Kokand State Pedagogical Institute

Abstract: The widespread introduction of advanced technologies, changes in the economy, the development of entrepreneurship, small and private businesses, as well as the integration of lifelong education with science and production, the introduction of a differentiated approach to learning in accordance with the abilities and capabilities of students is the basis for improving the education system. The article analyzes the factors of comprehensive development of students through the formation of a positive attitude to the lesson.

Keywords: advanced technologies, positive changes in the economy, entrepreneurship, development of small and private businesses, integration, differentiated approach, advanced pedagogical technologies

КИРИШ

Таълим тизимини модернизация қилиш таълим, фан, техника ва технологиянинг жаҳон миқёсидаги замонавий ютуқларини ҳисобга олган ҳолда таълим жараёнларини илмий асосда ташкил этилишини кўзда тутди. Таълим муассасаларида педагогик жараёнлар ташкилотчилари дарс интизомига турлича муносабатда бўладиган болаларнинг ўқув фаолиятини ташкил этиш ва бошқаришнинг турли хил замонавий усулларини билиши ва улардан оқилона фойдалана олиши, ўқувчиларга таъсир кўрсатаётган турли ғоялар йўналишини аниқлай олиши, ўқувчилар билан индивидуал ишлаш қонуниятларига асосланиши, дарсга ижобий муносабатдаги болалар билан ишлаш бўйича илғор тажрибаларни ва фан-техника ютуқларини мунтазам ўрганиб бориши ҳамда уларни ўз фаолиятига татбиқ этиши, ўқувчилар фаоллигини таъминлаш ва уларнинг ҳамкорликка асосланган ўқув фаолиятини мувофиқлаштириш жараёнларида инновацион фаолиятни ташкил эта олиши зарур ҳисобланади.

АДАБИЁТЛАР ТАҲЛИЛИ

Илғор технологияларни кенг ўзлаштирилиши, иқтисодиётдаги ижобий ўзгаришлар, тадбиркорлик, кичик ва хусусий бизнесни ривожланиши, шунингдек, узлуксиз таълимни фан ва ишлаб чиқариш билан интеграциялашуви, ўқувчиларнинг қобилиятлари ва имкониятларига мувофиқ равишда таълимга табақалаштирилган ёндашувни жорий этилиши ҳамда таълим беришнинг илғор педагогик технологиялари ҳамда замонавий ўқув-услубий мажмуаларни яратилиши, таълим-тарбия жараёнини дидактик жиҳатдан тўлиқ таъминланиши таълим тизимини такомиллаштиришга асос бўлмоқда.

Ўқитувчининг таълим муассасида таълим-тарбия жараёнини илмий асосда ташкил этиши ва уни бошқариши ҳамда ўқувчилар фикрини ўрганиши, шунингдек, дарсга ижобий муносабатдаги болалар билан ишлаш жараёнларида уларнинг таълим олишга бўлган қизиқишини шакллантириб боришда шахсий ривожланишнинг асоси бўлган асосий педагогик тушунчаларнинг мазмун-моҳияти ва амалий аҳамиятини инобатга олиш муҳим аҳамият касб этади.

ТАДҚИҚОТ МЕТОДОЛОГИЯСИ

Дарсга ижобий муносабатдаги болалар шахсининг ривожланиши аввало уларда шахсий сифатларнинг шаклланиши билан белгиланади. Шундай экан, дарсга ижобий муносабатдаги болалар шахсининг жисмоний, ақлий, ахлоқий ва бошқа сифатларининг такомиллини намоён этадиган жараён ривожланиш жараёни ҳисобланади [-расмга қаранг].

Машғулотга ижобий муносабатдаги болалар шахсининг ривожланиши

Ривожланиш - бу инсоннинг руҳияти ва организмидаги сифатий ўзгаришларидир. Бу ўзгаришлар ижтимоий муҳит, уй-жой шароитлари, унинг қўшаб турган кишиларнинг таъсири натижасида юз беради. Инсонга туғма равишда хатти-ҳаракатларнинг ҳеч қандай, на ижтимоий, на ноижтимоий дастурлари берилган эмас. Ҳар бир инсон учун, шахс сифатида фазилат ва шахсий сифатларнинг шаклланиш жараёни амалда нолдан бошланади. Шунинг учун ҳам маълум мақсадларга йўналтирилган таълим-тарбия шароитлари дарс интизомига ижобий муносабатдаги болаларда шахсий сифатларни шакллантириш ва ривожлантиришнинг умумий қонуниятларини инкор этмайди.

Демак, дарсга ижобий муносабатдаги болалар шахсининг жисмоний, ақлий, ахлоқий ва бошқа сифатларининг ривожланишида, яъни уларга таълим бериш ва уларни тарбиялашда жамият томонидан ташкил этилган таълим муассасалари ҳамда таълим-тарбия жараёни асосий субъектлари ҳисобланган ўқитувчилар фаолияти, яъни таълим муассасасида ҳукм сураётган таълим-тарбиявий муҳит муҳим рол ўйнайди.

ТАҲЛИЛЛАР НАТИЖАСИ

Ривожланиб бораётган авлодни катта ёшдагилар тажрибасини эгаллаб бориш жараёни тарбиявий жараён бўлиб, у инсонлар ривожланишини бошқариш ҳамда уларни шахсий сифатларини шаклланишига зарур шароитлар яратиб беради.

Айрим ҳолларда тарбия билан ривожланиш ўртасида ўзаро боғлиқлик йўқдек туюлади, аслида улар ўртасида боғлиқлик жуда мураккаб ва аҳамиятлидир. Инсон шахсий сифатлари тарбия жараёнида ривожланиб боради, ривожланиш даражаси унинг тарбиясига ижобий таъсир кўрсатади яъни ўзгартиради, ривожлантиради. Яхши ташкил этилган тарбия жараёни шахсий сифатларнинг ривожланиш даражасини тезлаштиради ва яна тарбияга қайта

таъсир кўрсатади. Шу тарзда инсоннинг бутун ҳаёти давомида бу таъсир ва акс таъсирлар ўзаро бир-бирини тўлдириб, ривожлантириб боради.

Тарбия атамасидан кўпгина педагогик атамалар келиб чиққан: тарбиячи, тарбияланувчи, тарбияланган, тарбияланганлик, тарбиявий ва ҳоказо. Буларнинг барчасини манбаси ва маъноси битта. Тарбиячи - инсон, авлодлар тажрибасини эгаллаш учун мажбурий ёки зарурий таъминотчи. Тарбияланувчи - тажрибаларни эгаллайдиган ва ўрганадиган шахс. Тарбияланган (тарбия кўрган) - тажрибаларни яхши эгаллаган ва унумли фойдаланувчи. Тарбияланганлик - шахснинг сифат кўрсаткичи, тажрибаларни яхши ўзлаштирганлиги, ижобий ҳисобланган шахсий сифатларнинг ривожланганлик даражаси.

Ҳаётда тарбия жуда кенг қўлланилади. Тажриба ўргатиш, тарбиялаш оммавий ахборот воситалар ёрдамида, санъат орқали, бошқарув тизими ва ташкилотларда сиёсий, маънавий ва маърифий ишларини ташкил этиш орқали амалга оширилиши мумкин. Буларни амалга оширишда маълумот муҳим аҳамият касб этади.

Маълумот - маълум мақсадга йўналтирилган, инсонда шахсий сифатларнинг ривожланишини таъминловчи, махсус ташкил этилган тизим бўлиб, ўқитиш жараёни ва унинг натижаси ҳисобланади.

Махсус ташкил этилган маълумот берувчи тизим - бу таълим-тарбия муассасаси, қайта тайёрлаш ва малака ошириш институти, ўқув-моддий база, молия, кадрлар, илмий-методик таъминот. Уларда маълум мақсадларга кўра тажрибалар ўргатиш ва ўрганиш махсус дастурларга асосан тегишли маълумоти, касб тайёргарлиги бор ва юксак ахлоқий фазилатларга эга бўлган шахслар томонидан амалга оширилади.

ХУЛОСА

Ривожланиш - бу объектив жараён бўлиб, ташқи ва ички бошқарилувчи омиллар томонидан миқдор ва сифат жиҳатидан физик ва маънавий шаклланиш, яъни, шахснинг фазилатлари, сифатлар ва хулқларнинг шаклланиши, тушунчаларнинг чуқурлашиши, кенгайиши, осондан - қийинга, оддийдан - мураккабга, мавҳумдан - билишга, оддий ҳаёт кечириш шаклларида - олий фаолиятга ўтиш жараёнидир.

Ўзини-ўзи тарбия - бу ички туйғулар ёрдамида миллий қадриятларни, инсон ҳаётидаги ютуқ ва муаммоларни, тажрибаларни ўрганиш, кўникма ва малакалар ҳосил қилиш асосида шахсий сифатларнинг ривожланиш жараёни, яъни, мустақил ривожланиш жараёнидир. Таълим-таълим-тарбия жараёни қандай ташкил этилмасин, ўзини-ўзи тарбиялашсиз уни амалга ошириб бўлмайди.

Мустақил маълумот - бу авлодлар тажрибасини, фан ва техника ютуқларини ўз ички туйғулари асосида мустақил ўрганишга қаратилган ҳаракатлар мажмуасининг натижаси бўлиб, инсоннинг шахсий сифатларини мустақил

ривожлантириш жараёни ҳисобланади. Мустақил маълумот шахсий сифатларнинг ривожланишида, тажрибаларни эгаллашида қулайликлар яратса, мустақил таълим ўқиш ва ўрганишнинг асосий пойдевори ҳисобланади ҳисобланади.

Инсон-санъат-инсон шаклидаги тарбиявий муносабатлар жараёнлари ҳам дарс интизомига ижобий муносабатдаги болалар билан ишлаш жараёнлари сифатида ўзига хос амалий аҳамият касб этади, чунки санъат бор жойда янгиликка интилиш, меҳр-муҳаббат, инсонийлик туйғулари ҳукм суради.

Ҳар бир инсон қайсидир бир санъат турига қизиқади, қайсидир бир санъаткорни севиб тинглайди ва уни кўрганда ёки эшитганда беихтиёр кайфияти кўтарилиб кетади. Таълим муассасасида ўқитувчиларнинг санъатга бўлган қизиқиши нафақат тарбиявий муносабатлар жараёнида, балки, ўқув жараёнига ҳам ўз таъсирини кўрсатади, чунки таълим олаётган ўқувчи-ёшлар, шунингдек, дарс интизомига ижобий муносабатдаги болаларнинг ўртасида ҳам бир неча бўлажак буюк санъаткорлар ҳам бўлиши мумкин.

Фойдаланилган адабиётлар

1. O‘zbekiston Respublikasining “Maktabgacha ta’lim va tarbiya to‘g‘risida”gi Qonuni. 2019-yil 16-dekabr. O‘RQ-595-son. (Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 17.12.2019 y., 03/19/595/4160-son)
2. Alvested M. Pedagogy and interdisciplinarity: Research on the reformed kindergarten teacher education (KTE) in Norway
3. Azizova.Z.F. Qo‘g‘irchoq teatri vositasida maktabgacha katta yoshdagi bolalarda axloqiy-estetik sifatlarni shakllantirish Avtoref. p.f.n T:2020-52b
4. Azarov Yu.P. Masterstvo vospitatelya. M.: “Prosvesheniye”,1971.-126 b
5. Azizxodjayeva N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. - T.: Nizomiy nomidagi TDPU, 2003. -175-b.